

A falu, ünneplőben

Sz. Lukács Imre új regénye

A szerző hosszú évek óta dolgozik szerkesztőségünkben, az újságról terepmunka napszámoként régóta kollégák vagyunk. Így tudom róla, megszállottja a falunak. Sietve tette asztalra néhány esztendő leforgása alatt immár a harmadik könyvét, amiből úgy tűnik számomra, mintha már az első (*Szegények krónikája*) nehézkesebb évadján is az egészre, a trilógiára gondolt volna. Javára válnék, ha majd egyszerre mindhárom kiadná, hiszen szereplői túlélik az egyes köteteket, múltjukat-sorsukat magukkal cipelik az *Elvesztett szegénység* át a mostani legfrissebbig, mely *Szegények ünneplőben* címmel jelent meg a napokban. Megrendítően szép, igaz, tisztá könyv. Olyan hatással volt rám, hogy — a kollegalitás feszélyező tapintatán szenvtelenül fölemelkedve — csak kegyetlenül őszintén írhatok róla (bárha manapság ez evidencia lehetne, s nem röstellini való).

Sz. Lukács Imre tud írni, noha írói kedvének hámszínét nem bírja meg, ügyetlen szerkesztő. Novellányi cselekményt önt föl regénybe, regénycselekményt fodroz epizódokba, igaz viszont, elbírhatatlanul kikívánczó valóságismerettel, és sok-sok szívet, színesen. Katedrálisok boltíveiben megszálló organonmű kadenciájaként hat a Szegények ünneplőben, ahol hiába kutat az olvasó expozíció, kidolgozás, tetőpont után, marad a megoldás csupán, amelyben viszont kicsiben igyekszik fölépíteni, pótolni a hiányzó szerkezeti elemeket. Nincs iva a történelemnek (gyökerei az előzményekből erednek), csonka a híd, akár a nyolcvanadik lapon is kezdődhetne a regény, de hozzá is írhatna még kétszáz oldalt az elejére. A falu egy családjának háztűzhelyéről énekel, dokumentatív hűséggel, a Potornai családról, mint, aki mindennapos vendég, családtag ott, befogadták maguk közé, kendőzetlenül fölárulkoznak neki. A családregény ugyanakkor térszeregény, mert a nagyközösség falun olyan, mint a kisközösség, együtt búsulnak, együtt nevetnek, így magasodik jelképes értelművé a

család, mégha az írói ábrázolás módszere pillanatra sem tér le a realista regény hagyományösvényeiről. S miután ez a fajta realizmus napjainkban ritkaságszámba megy (kongatják is fölötte a vészharangot), Sz. Lukács Imre könyve konok bizonyosság, van létjogosultsága. A Szegények ünneplőben egyként őrzi a realista regény valóságföltérő, szociográfikus leíró módszerének erőnyeit, de a sémák patentjeit is. Potornai Bandi a pozitív hősök, Zsuzsa a negatív figurák leszármazottja, s hogy a szélsőséges pózusokat családon belül villantja össze, s különösen Bandi alakját motiválja életszagúan, izgalmas feszültséget teremt meg a „szolgálatba szegődtem”, és a „pénz boldogít csupán” alternatíváinak. Úgyes szövege regénybe riportelemeket (ilyenkor kitűnő szerkesztő). A mezőgazdaságba besegítő diákok, vagy az évekkal ezelőtti szegedi árvízveszedelem emlékeit idéző nagy összefogás a faluban érzelmi töltésű sorokban ragadja magával az olvasót. S ragadja el István-apánkat is, az elnököt, akinek rakoncátlanok szíve stilszerűen ott mondja föl a szolgálatot, a sármezőt, a természet fölötti diadal óráiban, ahol és amikor erejének végső tartalékaival harcolt a közösségért, az övéért.

A cselekmény vonalvezetése gyakran megtörik, nem kellően világos, kitapintható, holott a realista regény ebben a tekintetben nem ismer homályt. Szereplőinek vagy egy-egy szituációjának jellemzésül előszeretettel kalandozik a múltba, analógiákat, indítékokat, magyarázatokat keresve, többnyire markánsan kirajzolt portrék, történetek erejéig, ám ezek a szükségszerű visszapörgések nincsenek markánsan levalaszva, így elfárasztóan próbára teszik az olvasó figyelmét. Sz. Lukács Imre helyel-közzel zsúfol, túlírt, hogy jelzőiből egy-egy önálló novella kitelne (pé-

dául „a hűvös, hamvas-szürke, szilvakékké érett reggelről”). Agyonjellemző, élrészletez (mintha nem bízna helyzetteremtő fantáziájában) olyankor is, mikor az összefüggések egésze szempontjából lényegtelen, periférikus dolgok történnek, alakjait folyton-folyvást széles amplitúdójú érzelmi hullámverésekbe kergeti, alig hagyva lélegzetet venni — az olvasónak is. Máskor viszont pompás megfigyelő, érzékeny lélekűbűvár. Amikor Bandi beteg kisfiával szalad az orvoshoz, vagy a térszociológus látogatásban behurcolkodnak elnökükhöz a kórházba, s kifogyva a szuszából, meghűl a levegő — torokszorítóan szép, megrendítően emberszagú leírások. De messze sorolhatnám a részleteket, amikor Sz. Lukács Imre legszemélyesebb érzelmi skáláján éli újra hőseit, az erények tisztá szándékát, a gyarlóságok esendő perceit, mert plasztikus figurákat tud teremteni, s olyan lélegzőben szemléletes képeket fest, hogy az olvasó megkísérti az örök, nagy irodalmi értékek szelleme. A Szegények ünneplőben húsz ezer példányban jelent meg, a Kossuth Könyvkiadó gondozásában.

Nikolényi István

Fenyvesek a homokon

Az enyhe, csapadékos időt kihasználva folytatják az erdőtelepítést a Duna-Tisza közén, ahol az utóbbi évtizedek munkájának eredményeként 51 000 hektáron fejlődnek a fiatal erdőségek. A kiskunsági erdő- és fafeldolgozó gazdaság 1980-ig újabb tízezer hektár, mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területet von erdőművelés alá. Ebből ez év őszén és a jövő év tavaszán 1600 hektárt erdősítenek, s ezzel egyidőben 1400 hektáron pótolják a régít. Erre a célra saját nevelésű erdei és feketefenyő-csemetékét használnak fel. (MTI)

Magyar filmsiker

Kettős magyar filmsiker született a teheráni V. nemzetközi filmfesztiválon. A legjobb női alakítás díjával jutalmazták a Kilenc hónap című új magyar film főszereplőjét, Monori Lilit, és elismerő oklevéllel tüntették ki Mészáros Mártát, a film rendezőjét. (MTI)

Szobrok 100 év mérlegén

Ha feltennénk a kérdést: a „szobrok városa” megtisztelő cím annak a helységnek jár-e, ahol egymást érik az alkotások az utcákon, tereken, udvarokban, parkokban, vagy ahova esetleg egyetlen emlékeztető és nagyszerű szobor kedvéért zárandokolnak messzi vidékről — a válaszok e jelzővel minden bizonyonnyal az előbbi városokat tisztelnék meg. Ilyen város Szeged is, ahol a hivatalos statisztikai adatok szerint 347 köztéri képzőművészeti alkotást tartanak nyilván — 200 szobrot, közte 104 domborművet és 43 egyéb köztéri alkotást. Ez a közel három és fél száz köztéri mű két jól elkülöníthető periódusban született a nagy árvíz után közel száz év során — nagyobbik része a felszabadulás előtt, kisebbik hányada azt követően. Különösen szorgos szobortelepítési időszak volt a millennium eseménye és a szegedi dóm körül megvalósult Nemzeti Emlécsarnok megszületése.

A felszabadulásig felállított 191 szobor meglehetősen változatos képet mutat, néhány kvalitásos, műtörténetileg is jegyzett mű mellett sok az átlagszintet sem jelentő alkotás. A felszabadulás utáni szobortelepítés nem kis feladattal birkózik, hiszen el kell osztani a meglévő alkotások eszmei-ideológiai hegemoniáját, az emlékműközpontú köztéri művészetet oldani kell díszítő, környezetformáló plasztikai alkotásokkal. Nehezíti a helyzetet, hogy a legexponáltabb helyeket már „kibérelték” a múltból örökölt szoboralakok.

Eppen száz esztendeje, 1876-ban állították fel Szeged első köztéri alkotását, *Izso Miklós—Huszár Adolf: Dugonits-szobrot*. Ezzel az alkotással vette kezdetét az a plasztikai gazdagodás, mely néha gyorsabb tempóban, máskor csigalassúsággal, gyakran sok-sok nehézséggel megküzdve máig tartó és holnapra nyúló feladat. A város köztéri alkotásai meglehetősen eklektikus képet mutatnak, ilyen szempontból nincs a városnak olyan karaktere, mint például Salgótarjánnak, vagy a dinamikus fejlődő szepülő Kecskemétnek. Azt is el kell mondanunk, hogy a sok-sok szobor

között nincs egyetlenegy sem, mely beleferne abba az albumba, amely történetesen az utóbbi 30 esztendő legiskerültebb köztéri munkáit gyűjtene csokorba. Nincs egyetlen olyan szobrunk (Salgótarjánban Somogyi felszabadulási emlékműve, Varga Imre Radnóti; Mohácsban Varga Lenine; Kecskeméten Melocco Kodály-emlékműve, Hódmezővásárhelyen Somogyi Szántó Kovács Jánosa stb.), amely zárandokhelye lehetne a művészszerető közönségnek.

Néhány átlagon felüli alkotás természetesen van már a városban. Gondolhatunk elsősorban a sok vihart kavart *Tanácsköztársasági emlékműre*, a meglehetősen eldugott helyen levő, bazartan tovaúszni vágyó *Tisza-szimbólumra* (Tarr István szép alkotása), *Makrisz Agamemnon Sellojére* vagy a legfrissebbek közül a térdekorációs funkciókat gondolati-asszociációs tartalommal gazdagító áttört *félgömbre*, *Józa Bálint* művére, mely az MTA Szegedi Biológiai Központja előtt áll.

Ezekből is kiderült talán, milyen nagy és fontos feladat a köztéri munkák helyes elosztása, a rendelkezésre álló összegek jó csoportosítása, a művészek kiválasztása. Különösen komoly feladat ez mostanában, amikor gombamódra szaporodnak a panelekből épülő házak az új lakótelepeken, amikor mind nagyobb hangsúlyt kap a közművelődés, az izlésefejlesztés kérdése; amikor azon munkálkodunk, hogy mind emberibbé, szebbé, harmonikusabbá tegyük környezetünket.

Ezt felismerve vizsgálta meg a városi tanács végrehajtó bizottsága nemrégiben a képzőművészeti beruházások helyzetét és fejlesztésének programját, összegezte a tapasztalatokat és kijelölte a sürgető feladatokat. A jelenlegi helyzetet elemezve a jelentés megállapítja, hogy „a közel egy évszázad alatt kialakult szoboregyüttes összképe fontos tanulságokkal szolgál”. A köztéri szobrokon belül felbillentek az arányok. Közterem álló szobor mindössze 44 van a városban, arányát tekintve sok a dombormű, az épületszobor. Ke-

Autón jön a nyugdíj

Amikor a tanyai postaládák „életbe léptek”, minden nyugdíjas kapott egy levelet. Megírták benne hivatalos pontossággal, minden hónap melyik napján, hány óra hány perckor menjen a „támpontra”, minden külön értesítés nélkül.

Az egyik domaszéki körzet öregjei panaszkodnak a támpontra. Háromnegyed tízre szólt az idező, elindult anyóka már 9-kor. Nehogy órá kelljen várni véletlenül. Odaért, és várt kilencedmagával fél 12-ig. Azóta panaszkodik, hogy itt hasogat meg ott hasogat a fájás.

— Mit mondott a postás, miért késett?

— Nem szólt az semmit. Nem is mertük kérdezni.

November leghidegebb napja, Katalin másnapja, 26-a volt. Akkor várták a postást.

— Ez még istenes! Vártuk mi már zuhogó esőben is. Akkor se jött.

Elűthetnék a dolgot valamilyen kabarében avval,

hogy az öregekben van a hiba. Támasztják egész nap a meleg kályhát a hátukkal, ki se mozdulnak a sarokból, csak egy hónapban egyszer, azért fáznak meg. Változtatni kellene az életmódjukon. Vagy talán a postáén?

Amikor a postaládákat felszerelték, jó szívvel írtuk le, hogy korszerűsít a posta. Kényszerűségeiből, mert nincs ember, aki a napi 30—40 kilométert vállalja esőben, hóban, koloncnyag táskával a nyakában. De ezt a várakozást nem kalkuláltuk bele a korszerűsítésbe.

Erdeklődünk a tanácsnál, tudnák-e a panaszról. Sok tanácsulésen elmondták már, márciusban testületi ülés elé viszik az ügyet. Csak-hogy addig még előttünk a tél.

A tanácselnök más példát is mond. Postán küldik a közsegélyt és a rendkívüli segélyt is. Igen sokszor azoknak, akik ágyban fekvő betegek. Keljen föl a beteg, álljon ki a ládához, várja az autót, különben nem kap pénzt. A hivatalos szociális gondozó, aki esküt tett hivatalára, nem veheti föl.

Másik példa. Tehenet adtak kényszervágásra, kiküldte az állatforgalmi a pénzt. Beteg volt a gazda, küldte a feleségét. Küldhette, nem adták ki. Ment az asszony fűhöz-fához, csak jó tanácsot kapott. Menjen be Szegedre, frassa át a járulatot a tehen kimúlása után az ő nevére, akkor megkaphatja a pénzt. Vagy gyógyuljon meg az ember. Kérte a tanácselnök, vigyék be kocsival a pénzt, nincs messze a ház. Azt nem lehet, a menetiránytól eltérni tilos. Más autók is járnak arra. Válassza a felelősséget? Vállalom.

Ennyi baj van egy tehen árával.

A postai hivatal vezetője azt mondja, egyik panaszra se tud orvoságot adni. Szabályzat köti ki, mennyi pénzt adhatnak át a feleségnek, mennyit nem. Meghatalmazás? Azt természetesen lehet, de itt bent kell megírni, a postán. Civilre fordítva a szót: jöjjön be tehát a beteg a faluba, írja meg a meghatalmazást hivatalos helyen, ha élvezni akarja a kézbesítés minden előnyét.

Miért késik az autó? Mert itt is szabályok vannak. Ha eljön az ideje, szervizre kell vinni.

— Bemegy hatra, azt hiszszük csinálják, ott vár délig. Ilyenkor természetesen hiába várnak a postaládánál.

— Esetleg cserekeszi?

— Ezt, ugye, mi nem tudhatjuk.

Nagyot lépett előre a posta, de csak az egyik lábával. Megvan az autó, megvan a lehetőség a korszerűsítésre, de a hivatal, a paragrafus, ellefejtett utána-lépmi.

Horváth Dezső

Halászat

Országos halászati tanácskozást tartottak csütörtökön Gyomán. Mint többek között rámutattak, az V. ötéves terv időszakában el kell érni, hogy egy hektár vízfelületről legalább 400 kilo halat termeljenek a gazdaságok.

Tandi Lajos

Ülést tartott a megyei NEB

Tegnap, csütörtökön Szegeden, a megyei tanács székházában ülésezett a Csongrád megyei Népi Ellenőrzési Bizottság. Balázs Lajos, a megyei NEB elnöke nyitotta meg a tanácskozást. Ezután a megye élelmiszeripari vállalatainál tartott ellenőrzésekről készült beszámolót vitatták meg. A Csongrád megyei Állatforgalmi és Húsiipari Vállalatnál, valamint a Szegedi Konzervgyárnál három évig vizsgálták a népi ellenőrök, hogy milyen gazdálkodási, érdekeltiségi és egyéb tényezők befolyásolják a tőkes export bővítésének lehetőségét. A vizsgálatra az MSZMP KB 1975 novemberi határozata alapján került sor.

Megállapították, hogy a vizsgált vállalatok jelentős exportot bonyolítanak le, s az exporttermékek kétharmad része demokratikus országokba kerül. A tőkes piacra is általában növekvő mennyiségben exportálnak. Az exporttermeléshez azonban nagyobb anyagi érdekeltiséget, jobb információrendszerrel és megbízhatóbb alapanyag-ellátást kellene biztosítani.

Az ülésen a NEB tárgyalta az árvízvédelemre szánt eszközök felhasználásának ellenőrzéséről és tapasztalatairól készült vizsgálati anyagot, amelyet az Alsó-tiszavidéki Vízügyi Igazgatóságnál készítettek, valamint Csongrád megye vállalatainál az üzemi demokrácia fejlesztésével és jelenlegi helyzetével kapcsolatos jelentést.

Egészségvédelem

A Magyar Vöröskereszt országos elnökségének csütörtöki ülésén — amelyen dr. Gegesi Kiss Pál akadémikus elnökölt — a szervezet egészségnevelési, egészségvédelmi oktatásával, a lakosság egészséges életmódra felkészítésével foglalkoztak. A vöröskeresztes tanfolyamokon hatékony munkát végeznek. A nagylányok iskolájánál 35 ezren, az egészséges élet című tanfolyamot 38 ezren hallgatják ország-szerte.